

چاپ چهارم

ساختن یک فیلم کوتاه

روبرتو مولیترنی

صنم نادری

www.ketab.ir

ساختن یک فیلم کوتاه

سرشناسه: مولیترنی، روبرتو، ۱۹۸۲ - م.

Moliterni, Roberto

عنوان و نام پدیدآور: ساختن یک فیلم کوتاه/

به قلم روبرتو مولیترنی؛ ترجمه صنم نادری.

مشخصات نشر: تهران: کتاب آبان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۴۳-۸۶-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی:

Fare Un Corto, [Ovvero L'Arte Di Arangiarsi Nello

Scrivere, Trovare I Soldi, Produrre E Girare

موضوع: فیلم‌های کوتاه -- تولید و کارگردانی

موضوع: Short Films -- Production And Direction

مترجم: ۱۳۶۴ - صنم نادری، افزوده: نادری، صنم، ۱۳۶۴ - مترجم

رده‌بندی کننده: ۱۳۹۵/PN۱۹۹۵/۱۳۹۵/ت۹م۸

رده‌بندی دی‌وی: ۲۴-۱۴۴۲-۷۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۸۴۴۶۰

ناشر: کتاب آبان

ناشر همکار: انجمن سینمای جوانان ایران

مؤلف: روبرتو مولیترنی

مترجم: صنم نادری

ویراستار: احسان مجیدی تیرداد

مدیر هنری و طراح جلد: احسان رضوانی

صفحه‌آرایی، آتلیه: افیک آبان

ایتوگرافی، چاپ و صحافی: آرمانسا

نوبت چاپ: چهارم، ۱۴۰۲

تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۴۳-۸۶-۹

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

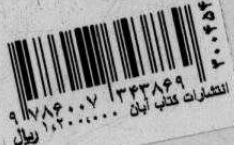

تهران: خیابان انقلاب، خیابان فروری، کوچه فاتحی، داریان، شماره ۲، طبقه همکف، واحد ۱۰، آکد پستی: ۱۳۱۴۲۳۴۸۶۶ / شماره تماس: ۰۲۱)۶۶۹۵۵۰۱۴

وبسایت: www.abanbooks.com | پست الکترونیک: info@abanbooks.com

ساخن یک فیلم کوتاه

فهرست

پیشگفتار	۷
فصل اول / نوشتن	۱۱
فصل دوم / کمک هزینه	۴۳
فصل سوم / پیش تولید	۶۱
فصل چهارم / صحنه فیلم برداری	۹۳
فصل پنجم / مونتاژ	۱۱۱
فصل ششم / پخش	۱۲۵
پایان / بهترین بار	۱۴۱
نمایه	۱۴۳

روبرتو مولیترنی برای تلویزیون می نویسد. فیلم نامه های متعددی از او در جشنواره های مختلفی شرکت داده شده و جوایزی نیز برده اند (از میان آنها می توان به جشنواره سینمایی و جایزه Malerba و SonarScript اشاره کرد). او کارگردانی فیلم های کوتاه و مستند متفاوتی نیز در کارنامه خود دارد.

www.ketab.ir

پیشگفتار

• بدترین یار

اغلب اوقات بی‌نظمی را با نبوغ و مسائل سطحی را با تصمیمات آنی اشتباه می‌گیریم. اگر تکنیک‌ها و محتویات، کنترل کار را به دست گیرند، باعث می‌شوند تا آنچه که درباره‌شان شناخت مناسبی نداریم، بیشتر هویدا شوند.

- هنرمند ناشناس چینی

بدترین یار کسی که می‌خواهد فیلم کوتاه بسازد، کمبود بودجه، فقدان تجهیزات لازم یا حتی نبود هنرپیشه‌های حرفه‌ای نیست. با کمک مطالب این اثر فرا خواهیم گرفت چگونه این کمبودها را جبران کنیم. در یک کلام: بدترین یار کسی که می‌خواهد فیلم کوتاه بسازد، کسی نیست جز خودش.

اگر قصد خواندن این مقالات را داریم دلیلش این است که از یک نقطه به بعد در زندگی عاشق سینما شده‌ایم و به خاطر عشق به یک یا چند فیلمی که از پیش دیده‌ایم، حال قصد داریم تا حاصل کار خود را به زیبایی تمام و مملو از هیجانات خاص سینمایی بسازیم و ببینیم. البته در ابعاد کوچک‌تر و درست همین جاست که نخستین سؤ تفاهم ایجاد می‌شود.

ساختن یک فیلم کوتاه شبیه ساخت یک فیلم بلند نیست. اگر تا به حال یک درخت بن‌سای داشتید، منظورم را خوب متوجه می‌شوید. گرچه بن‌سای به درخت واقعی شبیه است (برای نمونه درخت انار، سیب یا هر درخت دیگری) اما روش نگهداری از آنها با باقی درختان متفاوت است. ملاک برای ساخت یک فیلم کوتاه، فقط مربوط به زمان‌بندی ساخت فیلم یا کمبود تجهیزات لازم برای تولید آن نمی‌شود بلکه از همان ابتدا، باید مدلی

متفاوت و مناسب برای روایت کردن داستان فیلم تعریف کرد. باید در نظر داشت: فیلم‌های کوتاه از قوانین خاص خودشان و نیازهای متفاوتی نسبت به فیلم‌های بلند برخوردارند. شاید بهتر باشد بگوییم: بن‌سای‌ها، درخت نیستند؛ درست همانند فیلم‌های کوتاه که فیلم نیستند.

دومین سؤتفاهم از جایی نشأت می‌گیرد که شخص سازنده فیلم - این اتفاق کم‌وبیش همیشه رخ می‌دهد - در سرش کنار واژه «کوتاه» به‌طور آگاهانه یا ناآگاهانه، عبارت «مؤلف» را تصور می‌کند. دلیلش شاید از آنجا می‌آید که ما، نه به‌خاطر فیلم‌های تجاری، بلکه به‌خاطر فیلم‌های فلینی^۱ عاشق سینما شدیم. اما متأسفانه فیلم‌های کوتاه ناموفق، که توسط آماتورها ساخته شده‌اند درست از این جنس فیلم‌های به اصطلاح مؤلف بودند. از لابه‌لای این قبیل شکست‌ها می‌توان نکاتی را شناسایی کرد که از اهمیت بیشتری برخوردارند: مورد اول به‌خوبی می‌تواند جاه‌طلبی افراد و عدم هماهنگی با دیگر عوامل کار باشد (این مورد هیچ ارتباطی به پیش‌زمینه‌های تکنیکی افراد ندارد، بلکه بیشتر یک مورد فرهنگی است). هیچ چیزی غم‌انگیز تر از کم‌دینی نیست که نمی‌تواند تماشاچی‌اش را بخنداند. این عامل در مورد فیلم‌های کوتاهی که بی‌دلیل پرمدها نیز هستند، به‌خوبی صادق است.

پرسش: می‌دانید اگر نتوانیم تله‌هایی را که در مسیر یک نویسنده وجود دارند، شناسایی کنیم بعدها چه لطمه‌ای به کار وارد خواهد شد؟ عدم همکاری با تک‌تک عوامل کار از مهم‌ترین این لطمات محسوب می‌شود. این اشتباه‌گاه به دلیل الزامات کار و گاه به‌خاطر غرور نویسنده - که بیشتر اوقات قصد دارد تا تمامی ابعاد و مسئولیت‌های کار را با هدف کنترل بیشتر به عهده گیرد (که امری اشتباه است) - پیش می‌آید.

ساختار اساطیری سینما، ما را عادت داده تا یک «نویسنده کل» در کار بینیم: «لشکر یک نفره». پرسش بعدی: اگر فلینی (از این اسطوره به‌عنوان نمونه استفاده می‌کنم) با خود گروه نویسندگان را نداشت، می‌توانست فلینی شود؟ پائولو سورنتینو^۲ بدون مدیر فیلم‌برداری‌اش (لوکا بیگاتزی^۳) چطور؟ درباره فرانسویس فورد کاپولا^۴ بدون تدوینگرش (والتر مارچ^۵) چه نظری دارید؟

1. Federico Fellini

2. Paolo Sorrentino

3. Luca Bigazzi

4. Francis Ford Coppola

5. Walter Murch

از طرفی دیگر، پرهیجان‌ترین و زیباترین مرحله کار، درست همان زمان فیلم‌برداری است؛ شاید بهتر باشد بگوییم درست زمانی که تمام عوامل، شانه به شانه و کنار یکدیگر کار می‌کنند. واقعیت‌ها فقط به واسطه همکاری بین انسان‌ها شکل می‌گیرند؛ به واسطه همکاری گروهی که همگی برای برآورده شدن هدفی مشترک، کنار هم و با یکدیگر حرکت می‌کنند. درست در همین هنگام است که می‌توان دوستان و هم‌رزم‌های واقعی را پیدا کرد؛ به واسطه تجربه‌ای که فراتر از یک جریان هنری و حرفه‌ای است.

اشتباه سوم از جایی می‌آید که سازنده کار، خود را با استعدادترین انسان روی زمین می‌پندارد؛ شاید از این جهت باشد که فیلم‌های کوتاه، یک اثر هنری محسوب می‌شوند. به‌طور حتم افرادی که از توانایی‌های بالای شخصیتی، فرهنگی و تکنیکی برخوردارند، وجود دارند و این توانایی‌ها، به آنها در کار سینما کمک فراوانی خواهند کرد، اما اینها به تنهایی کافی نیست؛ سینما درست مانند هنرهای دیگر، قوانین و توانایی‌های خاص خود را طلب می‌کند و آدم‌هایش را نیز باید از جایگاه ویژه خودشان پیدا کند؛ درست مانند موسیقی‌دان‌های یک کنسرواتور یا نقاشان و مجسمه‌سازان یک آکادمی هنری یا حتی «خودآموخته‌ها». واژه «خودآموخته»، به ما می‌فهماند حتی آنهایی که مسیر آکادمیک را برای آموختن این جریان طی نکرده‌اند نیز باید قوانین لازم برای بیان سینما را بدانند؛ بداهه، گرچه می‌تواند با خوش‌شانسی توأم باشد و حاصلی مطلوب تولید کند، اما باید در نظر داشت که این فقط یک اتفاق تصادفی است.

برای اینکه بتوانیم هیجانات سینمایی درستی تولید کنیم، باید آنها را بر پایه‌های قوانینی بنا کنیم که پیش‌تر، دیگران (بیشتر اوقات قبل از ما) آنها را شناسایی کرده‌اند؛ آنهایی که نه تنها توانسته‌اند به اعماق موضوعاتی که قصد بیان‌شان را داشتند رسوخ کنند، بلکه به اعماق زوایای انسانی نیز رسیده‌اند. در نقاشی، کشف نقطه طلایی در حقیقت یک کشف علمی در آناتومی بدن انسان به حساب می‌آید؛ حتی ما نیز طبق این قانون کنار یکدیگر قرار گرفته‌ایم؛ یا سه پرده شاعرانه/ارسطو که به واسطه موسیقی از هم جدا شده‌اند، درست ساختار فرم‌های صوتی را می‌سازند؛ یا همین‌طور فلسفه (منطق هگل)^۱، بیش از دو هزار سال است که از فن شعر به عنوان مدلی مناسب برای مقایسه کردن، به‌ویژه برای آن دسته که قصد دارند داستان‌پردازی کنند، استفاده می‌شود. حال می‌توانیم اینها را بپذیریم یا انکار کنیم.

1. Aristotle

2. Friedrich Hegel

خطری که این سه سوءفاهم (با باقی آنها بعدتر آشنا می‌شویم) می‌توانند در کار ایجاد کنند، تنها به کسب نتیجه‌ای نامطلوب منجر نمی‌شود، بلکه به اصل «مفید» بودن فیلم‌های کوتاه نیز خیانت می‌کنند و می‌توانند در کارنامه یک سینماگر نیز تأثیر نامطلوبی بگذارند. فیلم کوتاه می‌تواند کلاس درس مناسب یا بلیت ورود به سینمای یک سینماگر باشد؛ البته از جنس «حقیقی». فیلم کوتاه اجازه می‌دهد تا به چروک‌های ریز حقیقت نزدیک شویم، گرچه مجهز به وسایل نقلیه مناسب (که بیشتر در شهرهای بزرگ مانند رم یا میلان یافت می‌شوند) نباشیم.

این فیلم‌های کوتاه بودند که به ما کمک کردند تا بتوانیم شرایط قشر خاصی از ایسلندی‌ها (که در بین مبارزان راه آزادی هستند) را درک کنیم. به واسطه همین فیلم‌های کوتاه بود که توانستیم به دیدن یک روستای دورافتاده در «کالبریای» ایتالیا برویم. با استفاده از همین هنر بود که توانستیم درد یک زایمان و سقط جنین در آمریکای جنوبی را حس کنیم و به اقرارهای یک متجاوز به زنی گوش فرادهیم و هم چنین به معضلات اخلاقی یک دربان هتل در «توسکانی» پی ببریم.

اگر فیلم‌های بلند، خواه به خاطر منابع و خواه به خاطر اعتبارشان در سینما مرکزیت دارند (گرچه فیلم‌های بلند، پیچیدگی خاص خودشان را دارند و بیشتر مواقع نمی‌توانند به بسط و گسترش برخی حقایق بپردازند و به همین دلیل، برای جهان بعضی داستان‌ها را تعریف نمی‌کنند)، فیلم‌های کوتاه به حومه‌نشینانی می‌مانند که حق‌شان را به عنوان یک شهروند می‌طلبند؛ این شرایط نه تنها مطلوب است بلکه برای غنی ساختن تجارب مجازی حال حاضر روزگار ما ضروری است.

در مقالات «ساختن یک فیلم کوتاه» یاد خواهیم گرفت که چطور خود را از شر برخی رفتارهای مضر، که مربوط به بعضی فیلم‌سازان است، دور نگه داریم و همین‌طور از لحاظ ساختارهای عملی (چه از لحاظ دایره‌وارگان و چه از لحاظ شناخت تجهیزات لازم برای ساخت یک فیلم کوتاه) نیز موارد عمده‌ای را فرا خواهیم گرفت.